

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Miloslav A. Valouch

Zpráva o zasedání ústředního výboru

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 11 (1966), No. 6, 392--394

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138025>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1966

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Z ČINNOSTI JČMF

Zpráva o zasedání ústředního výboru JČMF

Jarní zasedání ústředního výboru JČMF se konalo 25. dubna 1966 v Tatranské Lomnici.

Schůzi zahájil místopředseda s. *Dubinský* a vzpomněl těch členů, kteří zemřeli v době od poslední schůze. Jsou to *Zdeněk Malý*, *Jakub Kůst*, *Rudolf Gröschl*, *Libuše Marhová-Rejchrtová*, *Antonín Bečvář*, *Antonín Marjáněk* a *Alexander Novotný*. Potom seznámil členy ÚV s pořadem jednání a programem přednášek a exkurzí, které navazovaly na pracovní zasedání večer dne 25. 4. a byly připraveny na následující den 26. 4.

Ústřední sekretář s. *Valouch* přednesl zprávu o činnosti předsednictva, která vycházela z jednotlivých bodů rezoluce celostátního sjezdu v r. 1965 a ukazovala, co bylo z programu stanoveného sjezdem sledována a plněno.

Na úseku podpory vědecké práce poukázal zejména na úspěšné zahájení činnosti ústředních vědeckých komisí v novém složení. Z jejich jednání vzešly konkrétní iniciativní návrhy. Je to např. návrh na uspořádání celostátní konference fyziků v r. 1967, která má být hodnocením vědecké práce ve fyzice za posledních 10 let a má ukázat na základě perspektivního plánu rozvoje fyziky a s přihlédnutím ke světovému vývoji hlavní směry, jimiž se má v budoucnu naše fyzika ubírat. Návrh jsme předložili k projednání a schválení vědeckým kolegiím ČSAV a oborové komisi pro matematiku a fyziku St. výboru pro vysoké školy MŠK s žádostí o podporu a aktivní spolupráci.

Matematická vědecká komise se rozhodla aktivně přispět k zlepšení matematické části časopisu *Pokroky matematiky*, fyziky a astronomie.

Významnou součástí práce JČMF na úseku vědy se staly vědecké letní školy, kde vedle péče o vysokou odbornou úroveň jsme vedli též úspěšná jednání k finančnímu zabezpečení účasti mladých vědeckých pracovníků v těchto školách. Vědecké letní školy byly po tomto jednání uznány za skupinové vědecké studium podle vyhlášky 199, odst. 49–52, což má ten praktický význam, že náklady školení těch pracovníků, kteří splní odborné podmínky pro přijetí, hradí vysílající pracoviště.

Pokud jde o práci na výzkumu modernizace vyučování matematice a fyzice jmenovalo presidium ČSAV vedoucím Kabinetu pro modernizaci vyučování matematice a fyzice s. *Valoucha* a projednalo a schválilo náplň činnosti a způsob práce kabinetu. Vědecká rada kabinetu doplněná o další členy se sešla dvakrát. Projednala dosavadní práci na výzkumu a diskutovala o dalších úkolech a způsobech jejich zajišťování. Počáteční obtíže práce kabinetu spočívají především v tom, že se doposud nepodařilo zajistit vedoucí pracovníky pro hlavní úseky činnosti, kteří by byli ochotni buď přímo v kabinetu, nebo formou smluvního závazku převzít za ně plnou odbornou odpovědnost.

Vědecká rada klade v nejbližší době hlavní důraz na vypracování základních vědeckých studií o nové koncepci vyučování a na srovnávací studie o zahraničních pokusech. Domnívá se, že teprve na základě takto zpracovaného materiálu je možno rozhodnout, které moderní partie látky je nutné prozkoušet na experimentálních školách.

K seznámení širší učitelské veřejnosti s moderními partiení matematiky a fyziky se pokoušíme zaměřit i programy letních škol pro učitele, které jsou pořádány pobočkami.

Výrazem snahy o získání zájmu žactva o matematiku a fyziku je již tradiční péče JČMF o matematickou a fyzikální olympiádu. JČMF předložila v poslední době ministerstvu školství a kultury některé návrhy, týkající se především získávání nových soutěžních úloh prostřednictvím

konkursu a dále zlepšení distribuce Školy mladých matematiků. Na náš návrh schválilo ministerstvo školství a kultury nový ústřední výbor fyzikální olympiády. Předsedou ÚVFO byl pak jmenován prof. dr. *Rostislav Košťál* z Brna, místopředsedou doc. dr. *Ivan Náter* z Bratislavy a jednatelem doc. *Josef Konrád* z Brna.

Dobře se rozvíjela práce komise pro péči o nadané žáky v matematice; některé pobočky pořádají pro nadané žáky pravidelné konzultace.

Péče o ediční činnost v matematice a fyzice se projevuje v úzké spolupráci s námětovou komisí pro matematiku a fyziku Čs. ústředí knižní kultury.

Terminologické komise připravily nové přepracované vydání „Názvů a značek školské matematiky“, které má vyjít v r. 1967. „Přehled názvů nejdůležitějších pojmů a veličin ve vyučování fyziky“ vyjde pravděpodobně ještě letos v druhém vydání.

Naše styky se zahraničními sesterskými společnostmi se dále rozšířily uzavřením dohody o přátelské spolupráci a vzájemné výměně delegátů s jugoslávskou společností „Savez društava matematičara, fizičara i astronoma“. Přes určité finanční potíže v zajišťování reciproční výměny delegátů v letošním roce je zřejmé, že smluvených ročních kvot bude letos oboustranně dobře využito.

Nově byla ustavena subkomise pro vyučování Čs. národního komitétu Mezinárodní matematické unie v čele s předsedou akad. *Kořínkem*. Subkomise již navázala styk s Mezinárodní komisí pro vyučování matematice a jmenovala svým zástupcem v této instituci doc. *Vyšina*.

Čs. národní komitét Mezinárodní unie pro čistou a užitou fyziku projednal a předložil výkonnému výboru Unie kandidátku čs. vědců pro volby do orgánů a odborných komisí IUPAP, které se uskuteční na letošním valném shromáždění v Basileji.

Zprávu o činnosti uzavřel s. *Valouch* informací o stavu členstva, který činí k 1. 4. 1966 (po vyškrtnutí trvale neplatících členů) 2913 členů, z toho 2013 v českých pobočkách a 900 na Slovensku.

V diskusi k přednesené zprávě vystoupil s. *Kořínek*, který jako předseda vědecké rady Kabinetu pro modernizaci vyučování matematice a fyzice, připomněl důvody zřízení tohoto pracoviště a uvedl podmínky, které považuje za rozhodující pro zdar experimentu: 1. bezpodmínečně zlepšit úroveň dnešní školy, 2. získat pro práci v kabinetu další vedoucí pracovníky, 3. zajistit přípravu učitelů na moderní pojetí vyučování. S. *Novák* upozornil na možnost využití kandidátských prací z oboru metodiky matematiky ke zpracování dílčích témat st. plánu. Námety témat jsou částečně zpracovány a obsaženy v článku „Problémy modernizace vyučování matematice a fyzice u nás“ uveřejněném v PMFA (čís. 2, roč. 1966). Dále byla zdůrazňována potřeba koordinace s dalšími předměty.

Živá diskuse se rozvinula k otázce postgraduálního studia učitelů, které se v současné době připravuje. Diskutující poukazovali na to, že dosavadní návrhy se opírají hlavně o dálkové studium, které se neosvědčuje. Náklady na takový systém studia neodpovídají výsledkům. Daleko efektivnější jsou krátkodobé internátní kurzy s pevným programem a individuálním studiem (podobně jako např. naše vědecké letní školy). O účelnosti takového pojetí postgraduálního studia svědčí též zkušenosti ze zahraničí, kde se doškolení učitelů provádí formou kursů ukončených zkouškami a kde úspěšné absolvování určitého množství kursů je podmínkou vyššího platového zařazení učitelů.

Zpráva o hospodaření na rok 1965 byla předložena písemně. V diskusi k ní bylo zdůrazněno zejména, že prostředky na cestovné jsou v tomto roce silně omezeny, a je tedy třeba každou konkrétní akci pečlivě uvážit a předem dohodnout s hospodářem.

Číselné údaje o činnosti poboček v r. 1965 byly na základě hlášení poboček uspořádány v přehled, který dokládá stálý růst činnosti poboček. V r. 1963 organizovaly pobočky 1306 akcí, v r. 1964 2064 akcí, v r. 1965 2331 akcí. Zatímco v r. 1964 se na těchto akcích zúčastnilo na 53 000 osob přesáhl v r. 1965 počet účastníků 60 000.

Ve výkladu k údajům uvedeným v přehledu poukázal s. *Valouch* na různé zaměření jednotlivých

poboček, jejichž činnost se většinou stabilizuje podle místních podmínek a se zřetelem na složení a potřeby členstva. Vyzvedl iniciativu slovenských poboček, které zejména usilují o přenesení přednáškové činnosti do jednotlivých oblastí a okresů a dobře spolupracují s místními školskými orgány, zvláště s krajskými pedagogickými ústavy.

Pozornosti si zaslouží pokus pražské a bratislavské pobočky o zřízení klubu matematiků a fyziků, který umožňuje neformální styk členů na zajímavých besedách a přednáškách.

V uplynulém období se projevuje jistý pokles v počtu přednášek pro obě olympiády, jehož příčiny budou podrobněji zkoumány spolu s ústředními výbory olympiád.

V diskusi doplnil s. *Hurant* zprávu podrobnými údaji o činnosti slovenských poboček. Další diskutující se zabývali přednáškami a semináři pro olympiády. Doporučují důkladné instruktáže učitelů i přednášky pro žáky tam, kde je toho podle místních podmínek třeba. S. *Dušek* poukázal na to, že v posledních letech klesá zájem žáků o získání hlubších vědomostí. S. *Zátopek* upozornil, že pobočky nepořádají přednášky z oboru geofyziky, ačkoliv z exkurzí učitelů a žáků na geofyzikální pracoviště se dá soudit, že zájem posluchačů by byl daleko větší. S. *Urban* upozornil, že by bylo vhodné zpřesnit hlediska pro sestavování číselných údajů o činnosti poboček, kde různý výklad může vést k některým nejasnostem. S. *Menšík* informoval o Rozhledech matematicko-fyzikálních a o možnosti zvětšení rozsahu časopisu o 1 autorský arch, jehož by redakce ráda použila pro potřeby olympiád. Žádal, aby redaktoři byli zváni na konference a jiné akce, aby o nich mohli v časopise pohotově informovat.

V závěru poděkoval s. *Fuka* účastníkům za živý zájem o jednání a slovenským soudruhům za péči o zajištění vhodného prostředí a dalšího doplňujícího programu zasedání.

Ve večerních hodinách vyslechli účastníci 3 přednášky: o účasti čs. vědců na expedici v Antarktidě, o experimentálním zařízení Laboratoře kosmického záření SAV na Lomnickém štítě a o základních vědeckých problémech, kterými se toto pracoviště zabývá.

Dne 26. 4., byla uspořádána exkurze do laboratoře na Lomnickém štítě a do astronomické observatoře SAV na Skalnatém plese, při níž se účastníci seznámili s experimentálním zařízením obou pracovišť.

Miloslav Valouch

I. celostátní seminář z teorie automatů v Liberci

Katedra matematiky Vysoké školy strojní a textilní s pobočkou JČMF v Liberci uspořádaly ve dnech 24.–26. března 1966 celostátní seminář z teorie automatů. Jeho cílem bylo podat přehled o tom, které oblasti teorie automatů jsou u nás pěstovány, umožnit účastníkům porovnání jejich pracovních výsledků a informovat je o některých nových hlavních směrech vývoje teorie automatů. Semináře, který významem, pracovním charakterem i ohlasem mezi účastníky měl spíše ráz konference, se zúčastnilo 74 pracovníků z celé republiky, převážně z vysokých škol a výzkumných ústavů, a dva pracovníci z výpočetového střediska z Technische Hochschule v Karl Marx-Stadtu.

Teorie automatů je poměrně mladá disciplína, která se spolu s teorií informace pokládá za jeden z hlavních teoretických prostředků kybernetiky. Sféra jejích aplikací je už dnes poměrně rozsáhlá a její základ položili jednak matematikové, jednak inženýři. V současné době jsou teorii automatů věnovány jak speciální sekce na mezinárodních kongresech (IFIP, IFAC), tak i samostatné konference (USA, SSSR, NSR, Maďarsko, Rumunsko). Znalost základních faktů z teorie automatů je dnes už pro pracovníky v řadě oborů natolik žádoucí, že se některé její partie stávají součástí látky přednášené na vysokých školách. Pro konstruktéry počítačů a pracovníky v oblasti programovacích jazyků je znalost teorie automatů nezbytnou podmínkou.

Zasedání semináře probíhala v jedné sekci. Byly předneseny tři referáty. V prvním hovořil